

Gebiedsbeschrijving Oude Vaart

I. HET STROOMGEBIED

Het watersysteem van de Oude Vaart is een vrij afwaterend systeem dat met een stelsel van watergangen en stuwen afstroomt richting Meppel. De Oude Vaart is een langzaam stromende beek op zandbodem. De oorsprong van de beek ligt ten oosten van Orvelte. In de huidige situatie heeft de Oude Vaart inclusief de bovenloop een totale lengte van 44 kilometer. Het afwaterend oppervlak van het stroomgebied is ongeveer 22.000 hectare. Oorspronkelijk was het stroomgebied groter, maar door de aanleg van het Oranjekanaal en het Linthorsthomkanaal zijn diverse delen uit vooral de bovenloop afgesneden. Deze delen wateren af op het kanalsysteem met behulp van gemalen. Daarnaast komen in het stroomgebied ongeveer 7 bemalingen voor; veelal ontstaan door de waterstaatkundige ingrepen in het verleden. In de Oude Vaart liggen 18 stuwen.

Het watersysteem is geheel ingericht om te voldoen aan de landbouwfunctie rondom de beek. De beek heeft echter ook een ecologische functie en ten aanzien van deze functie voldoet het systeem niet aan een (half)natuurlijke beeksysteem. De belangrijkste ingrepen als normalisatie, overdimensionering en een tegen natuurlijk peilbeheer (laag in de winter en hoog in de zomer) hebben geleid tot lage stroomsnelheden, weinig inundaties en stuwen die voor vissen niet passeerbaar zijn. Enkele zijbeken of bovenlopen van de Oude Vaart zijn: de Elperstroom, Niklaasbeek, de Leemsloot, Ruimsloot, de Brustinger Leek, de Vorrelveenselake en de Leisloot.

I. FUNCTIES

In het Omgevingsplan van de provincie Drenthe zijn drie hoofdfuncties benoemd die van belang zijn voor de waterhuishouding in het stroomgebied van de Oude Vaart. De belangrijkste functie in het stroomgebied is de landbouwfunctie

Landbouw

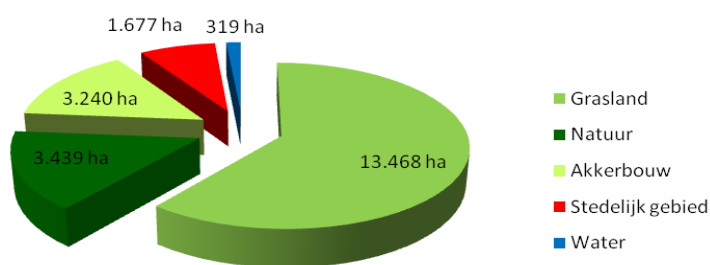
De Oude Vaart bedient voornamelijk de functie landbouw. Ruim 2/3 van het stroomgebied heeft een landbouwfunctie en is vooral in gebruik als grasland, maar ook voor akkerbouw. Door schaalvergroting is het aantal landbouwbedrijven in het gebied de laatste jaren afgenomen. Een groot aantal van deze bedrijven zijn overgenomen door grotere bedrijven waardoor schaalvergroting optreedt.

Stedelijk gebied

In de kern van Meppel en Beilen stroomt de Oude Vaart over een lengte van circa 2,9 kilometer door stedelijk gebied. Bij Beilen kruist de Oude Vaart het kanaal de Beilervaart. Hier stroomt de Oude Vaart via een sifonduiker onder het kanaal door. Naast Meppel en Beilen liggen in het stroomgebied de woonkernen Orvelte, Westerbork, Zwiggelte, Makkum, Hijken, Brunsting, Dwingeloo, Lhee, Eemster, Uffelte en Ansen. De woonkernen liggen voornamelijk op de flanken van het beekdal.

Natuur

Zoals gezegd is het grootste deel van het stroomgebied van de Oude Vaart in gebruik als landbouw. Toch is er binnen het stroomgebied een aantal belangrijke natuurgebieden aanwezig. De voornaamste zijn de Natura 2000 gebieden Havelte Oost en Dwingelerveld en het Landgoed Rheebruggen met de bosgebieden in Uffelte en Ruinen. De voornaamste natuurwaarden zijn het natte en droge heiden en bossen. Daartussen liggen de ecologische verbindingzones die daarmee ook de Oude Vaart doorkruisen.

Figuur: Verdeling van functies

II. WATERVEILIGHEID

In dit deelgebied zijn de regionale keringen op orde. Er worden in de planperiode geen maatregelen uitgevoerd ten behoeve van de waterwaterveiligheid.

III. VOLDOENDE WATER

Droge gebieden en natte gebieden (WBP paragraaf 4.3 en 4.4.)

In gebieden met zandgrond waar een slecht doorlatende laag ontbreekt, zijn de grondwaterstanden laag. Dit zijn veelal de hoger gelegen gebieden in het stroomgebied, bijvoorbeeld in de omgeving van Dwingeloo, ten zuiden van Hijken en in de omgeving van Zwiggelte.

In de gebieden met een relatief slechte ontwatering komen de meeste natte gebieden voor. Dit zijn vaal gebieden met een grote kwelstroom vanuit de hoger gelegen gronden. Bijvoorbeeld de gebieden langs de Brunstinger Leek en de Vorrelveenselake, in de gebieden ten noordoosten van Orvelte of ten zuidwesten van Westerbork richting Beilen. Ook in de benedenloop ten noorden van Meppel liggen enkele natte gebieden.

Sommige watergangen in het beheergebied hebben een belangrijke aan- en afvoerfunctie. Wateren met een afvoer groter dan 50 l/s en een aanvoer groter dan 10 l/s zijn worden onderhouden door het waterschap. Voor bepaalde watergangen geldt een intensiever onderhoudsregime om de aan -of afvoerfunctie te waarborgen. In het stroomgebied van de Oude Vaart liggen enkele kritische watergangen in de omgeving van Eemster en Brunsting en in de omgeving ten noorden van Meppel en Ruinerwold.

Wateroverlast bij huidige klimaat en met klimaatscenario G (WBP paragraaf 4.4)

Met het huidige klimaatscenario ligt er in het stroomgebied van de Oude Vaart een opgave van 98 hectare. Hiervan is 53 hectare gerelateerd aan het hoofdwatersysteem van de Oude Vaart. De overige 45 hectare zijn lokale opgaven onafhankelijk van het hoofdwatersysteem. Als rekening wordt gehouden met klimaatscenario G dan is de totale opgave 142 hectare.

Opgaven en maatregelen

Elperstroom

Natura2000 gebied met uitgevoerde maatregelen. TOP-gebied verdroging met anti-verdrogingsmaatregelen. Inrichtingsmaatregelen voor verbetering GGOR omstandigheden met een oppervlakte van 1837 ha.

Dwingelderveld

het Dwingelderveld had voornamelijk te maken met verdrogingsproblemen, veroorzaakt door de waterhuishouding in en buiten het park. Het betreft een Natura2000 gebied en het gebied is aangemerkt als een TOP-gebied verdroging. Er is een waterbesluit opgesteld en er zijn antiverdrogingsmaatregelen uitgevoerd voor 2.056 ha. Daarnaast is de oorspronkelijke sponswerking grotendeels hersteld ter bevordering van het vasthouden van water. Dit helpt mee om, bij extreme neerslag hoeveelheden, de benedenstrooms gelegen gebieden te laten voldoen aan de normen voor wateroverlast. In totaal kan een totaal volume van 1,125 mln m3 water worden vastgehouden in perioden met extreem veel neerslag.

Klimaatbuffer Anserveld

Natuurontwikkeling van het Anserveld en de Ootmaanlanden. Realisatie van waterberging middels gestuurde berging uit de Oude Vaart en opvang van het Dwingelderveld om natuurschade te voorkomen. TOP-gebied verdroging met anti-verdrogingsmaatregelen. Inrichtingsmaatregelen voor verbetering GGOR omstandigheden met oppervlakte van 350 ha. Daarnaast herstel sponswerking ter bevordering van het vasthouden van water ten behoeve van het benedenstroomse gebied met een totaal volume van 400.000 m3 water.

Systeemherstel en klimaatbuffer Uffelte – Ruinen

Dit project omvat de invulling van de wateropgave voor WB21 en anti-verdrogingsmaatregelen. Diverse kleine bestaande natuurgebieden op de overgang van het Drents plateau worden aan elkaar verbonden. Hiervoor is landbouwgebied nodig en mogelijk functieverandering nodig. Dit vergt een voorbereidingstraject op beleidsniveau waarin de kaders voor de uitvoerende voorbereiding helder worden afgestemd met het omgevingsbeleid van de provincie Drenthe. In totaal wordt zodoende het GGOR voor 1.600 ha in overeenstemming gebracht met de functies in het gebied. Door middel van sponswerking wordt in dit project tevens water vastgehouden. Het betreft hierbij een volume van 2.3 mln m3 water. Dit helpt mee, zodat bij extreme neerslaghoeveelheden de benedenstrooms gelegen gebieden voldoen aan de normen voor wateroverlast.

GGOR

Opgaven droge gebieden ha

Opgaven natte gebieden ha

Maatregelen conform nog uit te werken GGOR methodiek

Wateroverlast (WB21)

Opgaven oplossen knelpunten wateroverlast 61 -141 ha

Opgave oplossen knelpunten woningen en gebouwen 24 stuks

Maatregelen conform WB21 realisatiestrategie

GGOR opgaven wordt in planperiode onderzocht

WB21 totale opgave KRW opgave 2016-2021

IV. SCHOON WATER

Waterkwaliteit en ecologie (WBP paragraaf 5.2)

Chemie

De chemie op de Oude Vaart is onvoldoende door een overschrijding van de norm op PAK's. Het meetpunt voor deze stof ligt benedenstrooms in het Meppelerdiep. Het betreft een geringe overschrijding.

Biologie

Macrofauna vormt een belangrijke indicator voor de kwaliteit van stromende wateren. Er komen duidelijk meer negatief dominante soorten voor dan positief dominante of kenmerkende soorten. De macrofauna levensgemeenschap is redelijk soortenrijk met meer dan 80 soorten en er is een aantal soorten aangetroffen die enigszins kenmerkend zijn voor stroming.

Er is een redelijk soortenrijke *vegetatie* aanwezig op de oever met circa 26 algemene soorten. Vooral grassoorten, Heermoes en Brandnetel en andere soorten met een lagere talrijkheid. Op enkele trajecten na komen nauwelijks bomen voor langs de Oude Vaart. Doordat weinig variatie aanwezig is in waterdiepte en stroomsnelheid, zijn er vooral algemene soorten in de oever en in het diepere water aanwezig. Er zijn slechts marginaal soorten aanwezig die specifiek zijn voor ondiepe delen of een hogere stroomsnelheid.

In het Oude Vaart zijn 19 verschillende *vissoorten* waargenomen. Hiervan zijn 11 eurytoop, soorten die zich in vele watertypen thuis voelen en 4 tot het limnofiele gilde en 4 tot het rheofiele gilde. Blankvoorn was de meest voorkomende eurytope soort, Zeelt de meest voorkomende limnofiele soort en Riviergrondel de meest voorkomende rheofiele soort. Typische beekvissoorten, zoals riviergrondel en het biermpje komen in te lage aantallen voor. De visstand is onvoldoende doordat er te weinig aantallen voorkomen van stromingsminnende vissen. Deze soorten kenmerken zich door regionale migratie en migratie van en naar zee. De aanwezige stuwen belemmeren de migratie van vissen.

De ondersteunende fysische parameters, zoals doorzicht en temperatuur, scoren goed. Het fosfaatgehalte is in de afgelopen dertig jaar gedaald. De Oude Vaart heeft op dit onderdeel een goede kwaliteit. Mogelijk is dit het gevolg van de relatief grote kwelstroming vanaf de hoger gelegen (natuur)gebieden richting de beek. Ook het stikstofgehalte is zeer goed. Het chloridegehalte is laag. Dit is voornamelijk het gevolg van een beperkte inlaat van gebiedsvreemd water en de aanvoer van kwelrijk water.

Opgaven en maatregelen

Waterkwaliteit en ecologie (KRW)		
Opgave verbeteren macrofauna	0,01	EKR
Opgave verbeteren overige waterflora	0	EKR
Opgave vis	0,01	EKR
Opgave fytoplankton		EKR
<i>Maatregelen conform KRW-systematiek:</i>		
- hermeanderen	0	km
- natuurvriendelijk inrichten	0	km
- natuurvriendelijke oevers	10	
- stuwen vispasseerbaar maken	3	Stuks

EKR = Ecologische Kwaliteits Ratio

V. AFVALWATERKETEN

Het afvalwater uit het deelgebied Oude Vaart wordt gezuiverd in Meppel en Dieverbrug. Het gezuiverde water wordt ontvangen in de deelgebieden Drentse kanalen en Meppelerdiep, Oude vaart en Boezem Noordwest Overijssel.

RWZI Beilen

De groei in de lozingen door de zuivelindustrie leiden tot investeringen in Beilen. Het transportstelsel zal worden uitgebreid. De investeringskosten zijn nog niet voorzien. Tevens zal worden nagegaan of de afvalwaterstroom doelmatiger kan worden gezuiverd door deze op een andere plaats in het proces in te brengen. Over de investeringskosten zullen afspraken worden gemaakt met de industrie.

Afhankelijk van haalbaarheidsonderzoek zullen investeringen worden gedaan voor het terugwinnen van grondstoffen zoals bioplastics, cellulose of CO₂. Vanwege de verandering van de industriële lozing zijn hiervoor kansen op RWZI Beilen.

Het terrein van RWZI Beilen is geschikt voor het plaatsen van PV-panelen. Voor eigen opwekking is de terugverdientijd niet economisch rendabel. In de planperiode wordt nagegaan of wij particuliere initiatieven ruimte willen bieden.

VI. BIJLAGE KAART DEELGEBIED

De overzichtskaart van dit deelgebied is opgenomen in Bijlage 4. Onderdeel 6. Kaarten deelgebieden voormalig waterschap Reest en Wieden.